

בוחרים

יהדות

התפיסה הפרוגרסיבית והמאבק
לשינוי זהותה של ישראל

בוחרים יהדות

התפיסה הפרוגרסיבית והמאבק
לשינוי זהותה של ישראל

עיקרי שיחתו של הרב יגאל לוינשטיין

בכנס של ארגון חותם על השבת הציבורית

בהוצאת חותם – יהדות על סדר היום (ע"ר)

ת"ד 11 ניצן, מיקוד: 7928700

טל': 073-3904102

דוא"ל: office@chotam.org.il

אתר: WWW.chotam.org.il

מהדורה שניה

הפקה: **ירון חכמון**

עריכה: **חיים אקשטיין**

עריכה לשונית: **שרה המר**

איורים: **אלחנן בן אורי**

עיצוב החוברת והעטיפה: **שלומציון דדוש**

© כל הזכויות שמורות

תוכן

5	.....	הקדמה
6	.....	מדינה יהודית – נקודת בירור לציונות הדתית
7	.....	ראשית המאבק: מדינה יהודית או דמוקרטיה, הוויכוח והפשרה
10	.....	מה נשתנה? המהפך הפוגרסיבי בתפיסה החילונית- מערבית
14	.....	אז מדוע כל כך קשה לנו להיאבק?
17	.....	התפקיד שלנו: מאבק על עתיד העם היהודי
19	.....	הפגיעה בחירות הפרט

הקדמה

ימים גורליים עומדים בפתחה של מדינת ישראל, ודומה שעדיין לא הפנמנו את גודל האירוע.

ההתקפות על השבת הציבורית, מערך הכשרות, רפורמת הגיור, הניסיון לפרק את המבנה המסורתי של המשפחה, כניסה גדולה של מהגרים לא יהודיים בחסות חוק השבות, המתקפה הלהט"בית ועוד, הם רק חלק מהעניין.

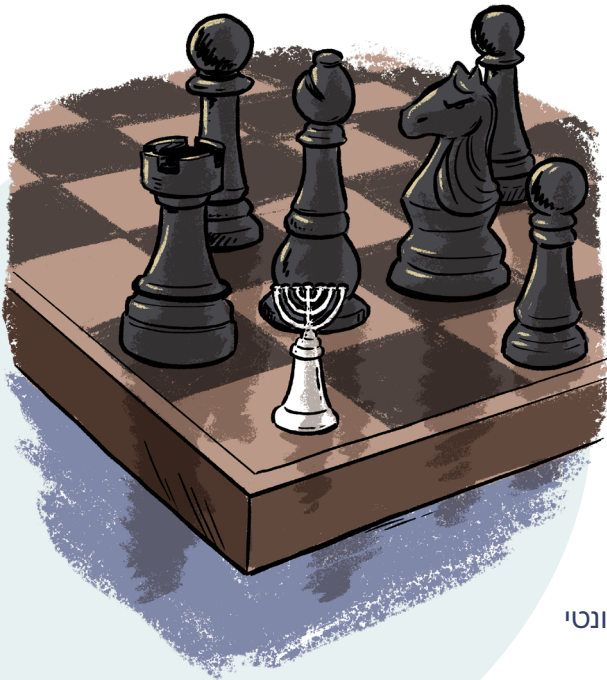
ברמה הציבורית ישנם לא מעט גורמים הפועלים לשחוק את הסטטוס קוו שהתקבע עם הקמת המדינה, ואכן אנו רואים שהוא הולך ומתכרסם אט אט.

מה שנראה כרצף מאבקים מקומיים על זכויות הפרט מתברר כמערכה כוללת וטוטלית לפירוקה של מדינת ישראל מזהותה היהודית, והפיכתה למדינת כל אזרחיה.

מיום ליום מתבררת ביתר שאת החובה המוטלת עלינו, לשים על סדר היום הציבורי את השמירה על חוליות היסוד שמאז ומעולם הגדירו אותנו כיהודים.

מטבע הדברים, דווקא הציבור הדתי, הרואה במדינת ישראל ראשית צמיחת גאולתנו, נושא באחריות לעמוד על המשמר בנושא, שהוא המהותי ביותר לסוד קיומנו כאן בארץ.

החברת שלפניכם מבוססת על שיחתו של הרב יגאל לוינשטיין בכנס שעסק בשבת הציבורית. ראינו לנכון להוציא אותה שנית, בגלל קריאת המפה המוצגת בה, והניתוח החשוב שהולך ונעשה רלוונטי יותר ויותר.

מדינה יהודית – נקודת בירור לציונות הדתית

על סדר היום שלנו גועשות סוגיות שונות הקשורות לאופי היהודי של מדינת ישראל. סוגיות כמו פתיחת עסקים בשבת, תחבורה ציבורית, נישואין וגירושין, יחס משפחה, כשרות גיור ועוד..

אולם כדי להתמודד באמת עם הסוגיה יש לשאול שתי שאלות רחבות יותר:

ראשית, על מה המאבק? האם מדובר בשאלות נקודתיות סביב מסחר ותחבורה ציבורית, או שהעניין רחב יותר? ואם העניין רחב יותר, מהו המוקד שלו – פגיעה בזכויות הפרט? כפייה לעומת חופש בחירה?

**מה מונע מאנשים ציוניים
דתיים, שערך השבת
במדינה היהודית חשוב
להם, להשמיע קול בדיון
הציבורי הזה?**

שנית, של מי המאבק הזה? המאבק על השבת הציבורית מתנהל בעיקר בין הציבור החרדי ונציגיו לבין הציבור החילוני ונציגיו. הציבור הדתי-לאומי, לפחות בתור ציבור, איננו מזוהה עם המאבק בסוגיה הזו. נציגיו הפוליטיים של הציבור הדתי-לאומי מזהים שהוא אינו שותף במאבק, וגם הם ממעטים לעסוק בו. מה מונע מאנשים ציוניים דתיים, שערך השבת

במדינה היהודית חשוב להם, להשמיע קול בדיון הציבורי הזה?

כדי להבין את ההתמודדות יש לרדת לשורש העניין ולשאול שאלה עמוקה יותר: האם השתנה משהו בחברה הישראלית, או בציונות הדתית, המחייב חשיבה מחדש על המאבק ועל מקומנו בו?

ראשית המאבק: מדינה יהודית או דמוקרטית, הוויכוח והפשרה

הרצל מול בן גוריון – הפרדת הדת או מדינה יהודית?

עוד לפני קום המדינה, כשרעיון מדינת היהודים רק עלה על הפרק, כבר החל המתח הגדול בין מדינה יהודית למדינה דמוקרטית. חשוב להבהיר ולחדד: המתח לא היה סביב אורח החיים היהודי הפרטי, וגם לא סביב המשטר הדמוקרטי. בקרב כל האנשים והגורמים שפעלו להקמת מדינה ליהודים, ברור היה מצד אחד שכל אדם רשאי לחיות על פי אמונתו, ומצד שני מוסכם היה שהמדינה לא תתנהל באופן דיקטטורי. המתח היה סביב הערכים והמהות: אם זהות המדינה תהיה יהודית או דמוקרטית. עניין זה יתבאר עוד בהמשך.

המתח בין הזהות היהודית לזהות דמוקרטית הוזכר כבר בחזונו של הרצל. הרצל דגל במדינה ליברלית, בסגנון האירופי המוכר לו: בכל המדינות הדמוקרטיות באירופה הופרדה הדת מהמדינה. הרצל שרטט כך גם את המדינה היהודית: יהיה ליהדות מקום בבית הכנסת, ברשות היחיד, בארבע אמותיו של האדם – אבל המדינה צריכה להיות ליברלית וחופשית.

כך סבר הרצל, אך בן גוריון חלק עליו, בשתי רמות. ראשית, ברמה הפרקטית: אם המפעל הציוני רוצה לחבר אליו את כל העם היהודי, עליו ליצור הזדהות גם בקרב שומרי התורה והמצוות, שהם חלק גדול מהעם. מעשית, אם רוצים להביא יהודים רבים ככל האפשר למדינה, הצביון שלה צריך להתאים למכנה המשותף הרחב ביותר. לכן, טען בן גוריון, המדינה צריכה להיות יהודית ודמוקרטית – זהו רעיון רחב וכולל, שיאפשר ליהודים רבים להצטרף אליו.

בן גוריון האמין שהזהות היהודית מייחדת את מדינת היהודים ששאלו אותו מניין זכותו על הארץ, והוא הרים תנ"ך ואמר: "זה הקושאן שלנו"

אולם מעבר לזה, ברמה העמוקה יותר – **בן גוריון האמין שהזהות היהודית מייחדת את מדינת היהודים**. ידוע הסיפור על עדותו של בן גוריון לפני ועדת פיל הבריטית, שבה שאלו אותו מניין זכותו על הארץ, והוא הרים תנ"ך ואמר: "זה הקושאן שלנו", כלומר התנ"ך הוא מעין שטר בעלות. הוא לא אמר זאת רק בהקשר של זכותנו על הארץ, אלא באופן רחב יותר – היהדות היא מה שמייחד את מדינת

היהודים ומצדיק אותה. מוצדק שתהיה לנו מדינה כי יש זהות ייחודית שמאפיינת אותנו, שונה מכל עם ולשון. הלאום היהודי והזהות היהודית כרוכים זה בזה מאז שיצאנו ממצרים והגענו להר סיני, דרך כל אלפי שנות ההיסטוריה שלנו. בן גוריון הבין זאת.

פשרה בין הערכים: איך נולד הסטטוס-קוו?

כדי להגיע לאיזון בין חלקי החברה – בין אלה שרצו יהדות הרצליאנית של הפרדת הדת מהמדינה, ובין המפלגות הדתיות (וביניהן הרב מימון והציונות הדתית דאז) שדיברו על יהדותה של המדינה – בן גוריון הציע **שילוב בין הערכים**. כך נוסדה מדינת היהודים על שלושה יסודות:

1. **הסכמה שהמדינה היא ביתו הלאומי של העם היהודי;**
2. **הזהות היהודית היא חלק מזהותה של המדינה;**
3. **זכויות הפרט, זכויות האדם, זכויות המיעוט – יישמרו במסגרת המהות הדמוקרטית.** אין הכוונה רק לדמוקרטיה במובן של שלטון הרוב, אלא גם במובן המהותי של אי-פגיעה במיעוט. אף על פי שיש כאן לאום יהודי, לא תיפגענה זכויות הפרט היסודיות.

הסטטוס-קוו לא היה מושלם. כשהכול מסכימים על הנחות היסוד ורוצים הן מדינה יהודית והן מדינה דמוקרטית – יושבים סביב שולחן עגול ומגיעים לפשרות. כך היה אז.

כמובן, שלושת היסודות הללו לא הספיקו כדי לפתור את כל המחלוקות סביב הקמת המדינה. על הפרק עלו ויכוחים רבים בענייני דת ומדינה, והקיטוב בין המחנות היה גדול. איך הכריעו בין החולקים?

הדרך הייתה פשרה. שני הצדדים הבינו שצריך להתפשר ולהגיע להסכמה כלשהי, וכך נולד מה שקרוי סטטוס-קוו – הסכמה שהמצב הנתון יישאר באופן קבוע.

הסטטוס-קוו לא היה מושלם, אבל היה מקום לדיון. כשיש אמון בין שני הצדדים, כשכל צד מבין את הצד האחר, והכול מסכימים על הנחות היסוד ורוצים הן מדינה יהודית והן מדינה דמוקרטית – יושבים סביב שולחן עגול ומגיעים לפשרות. כך היה אז.

הציונות הדתית - שותפה פעילה במאבקים על זהותה של המדינה

באותן שנים, לציבור הדתי-ציוני היה קל וטבעי להזדהות עם מאבקים בסוגיית הזהות היהודית, מפני שהיה סביבה קונצנזוס רחב מאוד. רוב החברה הישראלית, כולל האליטה המייסדת החילונית – מפלגת מפא"י ובראשה בן גוריון – ראה בזהות היהודית חלק מהותי מזהותה של המדינה.

לכן הציונות הדתית, שהייתה שותפה למדינת ישראל מראשית הקמתה ועוד לפני כן, **פעלה למען הזהות היהודית מתוך שותפות**. היא הייתה פעילה בצד הקיומי של הלאומיות היהודית, שהתבטא בתחומים כמו ביטחון והתיישבות, וגם בצד של הזהות היהודית –

שהתפרט לשמירת השבת הציבורית, נישואין וגירושין כדת משה וישראל, גיור על פי תורת ישראל ועוד.

בכל מאבק על זהותה היהודית של המדינה, המפלגה הציונית דתית ראתה שליחות לטובת עם ישראל. לא לטובת הציונות הדתית, אלא לטובת המדינה היהודית לדורותיו. יש לזה דוגמאות רבות, אבל המקרה הבולט ביותר היה כשהגיעו שני מטוסי האף-15 הראשונים מארה"ב לישראל – בשבת. כשהמפד"ל שמעו שהטיסה נעשתה בשבת, ושלא היה שום הכרח לעשות זאת בשבת דווקא, הם הפילו את הממשלה. **הממשלה נפלה על שאלת חילול השבת במדינת ישראל היהודית.** אף שהיה ויכוח בעניין, ההחלטה להפיל את הממשלה התקבלה בציבור בהבנה; החברה, כולל האליטה החילונית, הבינה כי חילול שבת הוא פגיעה בזהות המדינה. אומנם זו הייתה תקלה, אבל הם הבינו שעל תקלה חמורה כל כך משלמים.

בכל מאבק על זהותה היהודית של המדינה, המפלגה הציונית דתית ראתה שליחות לטובת עם ישראל. לא לטובת הציונות הדתית, אלא לטובת המדינה היהודית והעם היהודי לדורותיו.

תמונה זו יכולה להסביר לעומק גם את המאבק על ארץ ישראל. אומנם יש ויכוח גדול בחברה הישראלית בנושא ארץ ישראל, אבל המאבק הוא גם נחלתה של החברה החילונית. הערך של ארץ ישראל מוסכם על כל הימין הישראלי. גם אם יש מחלוקת, בציבור הדתי ציוני מרגישים שעומד מאחוריהם כוח ציבורי רחב, ולכן המאבק לגיטימי. **אין זה מאבק של הציונות הדתית לטובת עצמה, אלא מאבק שיש בו קונצנזוס.**

הסטטוס-קוו אינו מושלם, אבל הסכמנו לפשרה

לכאורה יכולנו לחיות כך בשלום, אף על פי שמצבה של השבת הציבורית לא היה מושלם. למשל, לפני קום המדינה היו ערים שנסעו בהן אוטובוסים בשבת. בא הסטטוס-קוו והקפיא את המצב: ברוב הערים לא נסעו בשבת עד אז – והמשיכו לא לנסוע, ואילו בחיפה "האדומה" הייתה תחבורה ציבורית – לכן היא המשיכה לפעול בשבת. אם כן, **האם הסטטוס-קוו קדוש? לא; אבל הייתה פשרה וכולם קיבלו אותה,** כי ערך-העל של מדינת ישראל כמדינה יהודית היה מקובל גם על האליטה המייסדת של המדינה.

אם כן, מה השתנה? אם בעבר הציונות הדתית נאבקה על השבת הציבורית, מדוע היום מתקבל הרושם שהציבור אינו מעוניין במאבק?

מה נשתנה? המהפך הפרוגרסיבי בתפיסה החילונית-מערבית

שלושה שינויים התרחשו באליטה החילונית, בעיקר משנות ה-90, ואולי כבר מאמצע שנות ה-80. **השינויים הם תוצאה של מהפכה תפיסתית עולמית:** העולם המערבי עבר שינוי, מעולם שמרני-ליברלי לעולם פרוגרסיבי.

התפיסה הפרוגרסיבית (מה שקרוי בשפה אחרת - פוסט מודרנית) כוללת שלושה מרכיבים עיקריים:

- א. אין אמת -** שום ערך או תביעה מוסרית אינם אמת אובייקטיבית, אלא הם משקפים תרבות, ותלויים בהקשר, זמן ומקום.
  - ב. פירוק הזהויות -** אין מהות לאדם מתוך זהות עצמית מגובשת, אלא הכל תוצר של הבניה חברתית, מתוך תוצאה של תהליכים חברתיים שעוצבו בידי אנשים, תפיסה זו ממילא מובילה לפירוק הזהות האישית, המשפחתית והלאומית.
  - ג. מדכאים ומדוכאים -** אי השוויון בעולם נוצר כתוצאה מניצול של בעלי הכוח - המדכאים, "הפריווילגים" לשלוט באחרים, קרי במדוכאים או ב"מוחלשים".
- בעולם זה הרעיון הלאומי, וכל רעיונות הזהות הכלליים והציבוריים, הפכו לאויבי זכויות האדם וזכויות הפרט.

פועל יוצא של תפיסה זו אנו פוגשים בשלושה עקרונות:

- 1. זכויות הפרט גוברות על ערכים לאומיים-קולקטיביים;**
- 2. הדת צריכה להיות נפרדת מהמדינה;**
- 3. שיטת המאבק – חתירה אל היעד במלואו, ללא נכונות לפשרה.**

1. מחיקת הערכים הכלליים לטובת הפרט

לפי העיקרון הראשון של התפיסה הפרוגרסיבית, זכויות האדם הן ערך עליון, והמדינה קיימת בשבילן. **זכויות הלאום, זהות לאומית או זהות הרוב – אלו ערכים מדכאים.** כלומר, זכויות האדם וחירות הפרט לעולם ייפגעו מהערכים הלאומיים, מעצם קיומם. בישראל, לדוגמה, המיעוט הערבי טוען שאינו יכול להזדהות עם הדגל, או עם המנון 'התקווה'. כל זהות הגמונית גורמת ליחידים שאינם מסכימים איתה לחוש נפגעים¹.

כחלק מהשינוי, גם **הדמוקרטיה השתנתה.** הדגש במושג "דמוקרטיה" כבר איננו על הכרעת הרוב, אלא על זכויות הפרט. זהות הכלל מאיימת על זהות הפרט מעצם קיומה, ולכן צריך למחוק כל זהות קולקטיבית ציבורית: אין מקום לרעיונות לאומיים, ובמקרה של מדינת היהודים – אין מקום לזהות יהודית. **כל רעיון כללי צריך להימחק, משום שהוא פוגע בזכויות הפרט.**

2. הפרדת דת ממדינה

העיקרון השני של התפיסה הפרוגרסיבית הוא הפרדת הדת מהמדינה. רעיון זה כבר היה חלק מהתפיסה המודרנית, אבל קיבל חיזוק מהתפיסה הפוסטמודרנית. תפיסה זו טוענת שזהות דתית היא עניין מצפוני, אישי. **לא יכולה להיות לחברה או לעם זהות דתית.** אכן, במדינות אחרות אין קשר בין הזהות הקולקטיבית לזהות הדתית של היחיד; כל יחיד בוחר לו זהות דתית כרצונו, ולכן בכל המדינות הפרידו את הדת מהמדינה.

מדינת ישראל שונה מכל המדינות מפני שהעם היהודי שונה מכל העמים, ואצלו הזהות היהודית היא חלק מהמרכיב הקולקטיבי; אבל התפיסה הפרוגרסיבית, שדוגלת בכל העולם בהפרדת הדת מהמדינה, תובעת זאת גם כאן בארץ.

תביעה זו אינה מוטרדת מנוהג דתי כזה או אחר במרחב הציבורי, אלא מהזיקה העקרונית בין דת למדינה. כדי שחירות הפרט תהיה אבסולוטית, **וכדי שהדת תגיע למקומה ה"נכון" ותהיה עניין פרטי בלבד, צריך להוציא כל סממן יהודי מרשות הרבים.** אין ייעוד של עם, אין זהות של עם, אין תורה ששייכת לעם. את כל המושגים האלה מבקשת התפיסה הפרוגרסיבית למחוק.

¹ דוגמה אחרת, שאין כאן המקום להאריך בה, היא ערך המשפחה. לפי התפיסה הפרוגרסיבית, אי אפשר להציג את התא המשפחתי כנכון וראוי, כי מי שירצה לחיות באופן אחר יעלב מכך.

3. שיטת המאבק: הכול או לא כלום

3. הנקודה השלישית היא שיטת המאבק. בעולם השמרני בעבר, כמו בתקופת בן גוריון, השיטה הייתה לפתור קונפליקטים על ידי דו-שיח. כשהולכים בדרך הפשרה, ומבינים שאיש לא ייצא וכל תאוותו בידו, אפשר לנהל אפילו חברה מחולקת ומקוטבת. אבל **האסכולה הפרוגרסיבית היא משחק סכום אפס, שחור-לבן, כל-תאוותי-בידי או לא כלום**. זה התחיל מהמהפכה הצרפתית, שהתאפיינה בהחרבת כל דבר קיים. אחר כך באה המהפכה הקומוניסטית, שהעיקרון המכונן שלה היה: "עולם ישן עדי יסוד נחריבה". אם נבנה אלטרנטיבה או לא – זו כבר שאלה אחרת, אבל קודם כול יש להרוס את הקיים. אין פשרה עם המתנגדים.

כמובן, אין הכרח לעקור את הכול בבת אחת. אפשר להשתמש גם ב"שיטת הסלמי" – פרוסה אחרי פרוסה. נכבוש יעד אחרי יעד. כל פשרה היא רק הזדמנות לכיבוש, קרש קפיצה לקראת היעד הבא. זו השיטה הפרוגרסיבית. במצב כזה, **כל ניסיון להגיע לפשרה והידברות מגחיק את העניין, כי בצד הפרוגרסיבי – כל פשרה היא שלב לקראת הכיבוש הבא**².

הזדמנות היסטורית לברר את ייעודנו

נסכם את שלושת המאפיינים של התפיסה החדשה: כל רעיון כללי-הגמוני צריך להימחק כי הוא פוגע בזכויות הפרט; הפרדת הדת מהמדינה; שיטת מאבק של הכול או לא כלום.

זה עולם שונה לחלוטין מהעולם החילוני בימי הקמת המדינה, שאיתו הציונות הדתית שיתפה פעולה באופן מלא, גם אם תוך ניגודים ומאבקים. כולנו, שני הצדדים בלאומיות היהודית, האמנו בזהות היהודית ובדרך לגשר על ניגודים – פשרה. כך במשך כחמישים שנה היה אפשר להתנהל באופן הגון וישר, עם כל המחלוקות. אבל מאז נכנס העולם הפרוגרסיבי, וכעת אליטה דקדנטית מנותקת מנסה להכתיב את השיח הציבורי. כמובן, היא לא הייתה מצליחה לעשות זאת על ידי רוב בכנסת, אבל היא מקבלת סיוע ממערכת

---

² דוגמה בולטת היא האופן שבו התפתחה סוגיית שירות נשים בצה"ל. המאבק התחיל מבקשה לגיטימית לזכויות שוות לנשים, לנתינת הזדמנויות בתפקידים נוספים. אחר כך ביקשו לשלב נשים ביחידות לוחמות, וגם הבקשה הזו התקבלה. התברר שיש פערים בין החיילים לחיילות, אז הקימו גדודים מיוחדים עם התאמה לנשים. בשלב זה נראה היה שהכול בסדר, נשים יכולות לממש את עצמן בכל מקום שבו ביכולתן להביא תועלת לצבא. אחר כך נולדה הבקשה להשתלב בשריון, עד שהגענו לעתירה האחרונה לבג"ץ – בקשה להשתלב בסיירת מטכ"ל, סיירת צנחנים וסיירת גולני. גם אנשים שעד כה חשבו שזו בקשה לגיטימית למיצוי יכולותיהן של נשים לטובת צה"ל, ולטובת עתידה של מדינת ישראל, גילו שהנושא אחר לגמרי. בהתחלה השאלה עדיין הייתה כיצד תורמים לניצחון הצבאי, ועכשיו צה"ל צריך להכריע בשאלה אחרת – ערך הניצחון מול ערך השוויון. מבלי להיכנס לנושא, זו דרך הפעולה הפרוגרסיבית – או שנקבל את כל דרישותינו, או שנשרוף את המועדון. "גם לי גם לך לא יהיה, גזורו".

המשפט, ובראשה בג"ץ שמאמין בערכים הפרוגרסיביים וכופה אותם על כל החברה. בלעדיהם לא היינו מגיעים למקום הזה.

עם זאת, טוב שהדברים מתבררים.

טוב שהדברים מושמים על השולחן. בזכות זה נוצר עכשיו רגע של בירור היסטורי – לאן פנינו, מה ייעודנו כעם: האם אנחנו רוצים להמשיך את הייחוד היהודי ואת הבשורה היהודית, לא רק ברשות היחיד אלא ברשות הרבים, שהיא העתיד המשותף שלנו – או שאנחנו רוצים להפריד את הדת מהמדינה כמו באירופה? משמעותה של האפשרות השנייה היא למעשה מחיקה וטשטוש של כל הזהות שלנו כעם. אם זה יקרה, אזי "באין חזון

ייפרע עם" – הניגודים רק יעמיקו, ולא יהיה מכנה משותף שיחבר אותנו יחד.

אין ספק שהרעיון המשותף, החזון היהודי, הוא זה שינצח לבסוף – אבל הדרך לשם דורשת מאבק. עינינו הרואות שבלי מאבק זה לא יקרה. כעת השאלה היא: מה מפריע לנו, כציונות דתית, להיאבק?

אז מדוע כל כך קשה לנו להיאבק?

כאמור, הרעיון הציוני דתי הוא למעשה עניינו של כלל העם היהודי. אופייה היהודי של מדינת ישראל היא טובתו של העם כולו ולא רק של הציבור הדתי לאומי. מדוע בכל זאת מורגש בקרב הציונות הדתית קושי להיאבק למען הרעיון? אפשר למנות שלוש סיבות לקושי זה.

1. האיזון בין הכלל לפרט – התערער גם אצלנו

סוגיית המשקל בין הערכים הכלליים לזכויות הפרט חדרה גם לתוכנו. הטענות על כפייה דתית משפיעה עלינו. כשאדם ציוני דתי שומע שמאשימים אותו בכפייה – הוא נרתע, מפני שבאמת אין לו כוונה לכפות דבר כלשהו על איש. כשם שהוא אינו מסכים שיכפו עליו ערכים חילוניים, הוא גם אינו רוצה לכפות בעצמו ערכים דתיים על אחרים. מה ששנוא עליך, אל תעשה לחברך.

בעבר היה ברור בחברה החילונית שבמתח בין המרכיב הלאומי למרכיב הפרטי, לפעמים הפרטים צריכים לשלם מחיר. למשל, מדינת ישראל החליטה על גיוס חובה. יש פרטים שאינם

רוצים להתגייס, ופעמים רבות המדינה פוטרת אותם מחובת הגיוס במידת האפשר; אבל את ערך הגיוס, את האתוס של שירות החובה בצה"ל, החברה שמה כערך עליון – גם אם יש פרטים שקשה להם איתו. גם ערך הלאום היהודי היה ברור לחברה החילונית; מובן שיש מיעוט ערבי שחי בתוכנו ואינו מזדהה עם ערך זה, ואף על פי כן – זו מדינת היהודים. לכן לא ישללו מהמיעוטים את זכויות הפרט שלהם, אבל הם גם לא יקבלו זכויות לאום.

המתח היה קיים תמיד, והאליטה החילונית הייתה מודעת לשני הצדדים. ברגע שאותה אליטה משנה את תפיסותיה, וטוענת שהרעיונות הכלליים פוגעים בזכויות הפרט ובחירות האישית – כף המאזניים משתנה גם אצלנו.

למה לפני שלושים שנה 'הוא' הפיל את הממשלה בגלל שני מטוסים שטסו בשבת? כי גם החברה החילונית ראתה בזה ערך שראוי להפיל עליו ממשלה. גם אם היא לא הסכימה, היא הבינה שזה ערך שנוגע לכל העם. כיום, כשהערך הזה כבר אינו ברור לה, גם אצלנו הוא עומד בסימן שאלה.

מי שמאמין, כאדם דתי, בערכים כמו חירות ובזכויות אדם – מתקשה להיאבק כשיש בו הזדהות עם הצד שכנגד. הזהות היהודית של המדינה חשובה לו, והוא מבין שזה מאבק על עתיד העם היהודי, אבל **קשה לו להיאבק אם זה פוגע באנשים פרטיים.** למה לפני שלושים שנה 'הוא' הפיל את הממשלה בגלל שני מטוסים שטסו בשבת? כי גם החברה החילונית ראתה בזה ערך שראוי להפיל עליו ממשלה. גם אם היא לא הסכימה, היא הבינה שזה ערך שנוגע לכל העם. כיום, כשהערך הזה כבר אינו ברור לה, גם אצלנו הוא עומד בסימן שאלה.

2. הצורך להיפרד מדרך הפשרה

2. הבעיה השנייה היא **אי-ההבנה של סגנון המאבק.** כשהיו מחלוקות בעבר, הדרך הנכונה לפתור את הבעיות אכן הייתה דרך הפשרה. בציונות הדתית עדיין מאמינים שזו הדרך לשמור על אחדות עם ישראל, אבל העולם הפרוגרסיבי אינו מוכן לפשרות.

כיום הפשרה אינה עומדת על הפרק. הוויתור שלנו אינו מוביל להסכמה, אלא לדחיית המאבק לשלב הבא. בשלב כלשהו נתפכח ונצא למאבק.

התוצאה היא שבכל מאבק, אפילו אם אנחנו מוכנים לצאת למאבק, אנחנו עושים זאת כדרכנו מתוך תודעה של פשרה: מה הם מבקשים, רק אוטובוסים בשבת? בסדר, נתפשר. אחרי שהתפשרנו, באה

בקשה חדשה – לפתוח את כל החנויות בשבת. אנחנו לא רוצים להיאבק אלא להגיע להסכמה, אז שוב אנו מתפשרים. הצד שכנגד, שאינו מעוניין בפשרה, ימשיך הלאה לדרישה הבאה, עד למחיקה הסופית של השבת הציבורית מזהותה של המדינה.

במציאות כזו, העיקרון של הפשרה אינו משיג את המטרה של האחדות. לכן אין ברירה אלא לצאת מהעמדה הפנימית שראתה תמיד את הפשרה בתור הדרך היחידה.

נכון, אנו עדיין מאמינים שפשרה היא הדרך הנכונה לעם ישראל, **אבל כיום הפשרה אינה עומדת על הפרק.** הוויתור שלנו אינו מוביל להסכמה, אלא לדחיית המאבק לשלב הבא. בשלב כלשהו נתפכח ונצא למאבק.

3. רגשי נחיתות כלפי האליטה החילונית

באופן כללי, **הציונות הדתית הצטרפה תמיד למהלכים שחוללה התנועה הציונית הכללית.** את התנועה הציונית ייסדו חילונים, את כיבוש הארץ וייבוש הביצות הובילו חילונים, את הצבא, את התיישבות, את הכול הקימו חילונים ואנחנו הצטרפנו. גם בשאלת הזהות היהודית היה קונצנזוס עם הציבור החילוני, וכן בנוגע לארץ ישראל – יש חלקים נרחבים מאוד בעולם החילוני שמסכימים עם המאבק, ולכן אין תחושה שאנו נאבקים לבד. בכל התחומים הללו, תמיד היינו האח השני; הבכור היה החילוני, ואנחנו הצטרפנו עם סימפטום תמידי של רגשי נחיתות.

כעת, כשהמקלט בטוח, והזהות הקולקטיבית-לאומית-יהודית מתפוררת לנוכח התפיסה הפרוגרסיבית - אנחנו חייבים, עם שותפים נוספים, להוביל את המאבק הלאומי על זהותה היהודית של המדינה.

כדי להוביל, צריך להבין שהערכים שאנחנו נושאים בליבנו, ברוחנו, באמונותינו ובשאיפותינו – הם באמת לטובת העם כולו. הם אינם ערכים שמשרתים את הציונות הדתית, אלא את טובת העם היהודי לדורות הבאים. הבעיה היא שהקונצנזוס הרחב, שהיה בעבר סביב ערכים

אלה, נפרם. ראשית, בגלל השינויים התרבותיים שעמדנו עליהם, ושנית – מפני שהשאיפה לבנות בארץ ישראל מקום מקלט השיגה את יעדה. זה היה הקונצנזוס שסביבו התגבשה החברה היהודית, והיעד הזה הושג. כעת, כשהמקלט בטוח, והזהות הקולקטיבית-לאומית-יהודית מתפוררת לנוכח התפיסה הפרוגרסיבית – **אנחנו חייבים, עם שותפים נוספים, להוביל את המאבק הלאומי על זהותה היהודית של המדינה.**

התפקיד שלנו: מאבק על עתיד העם היהודי

האם אנחנו באמת במיעוט? האם צודקת התחושה שאנחנו "לבד" במאבק? לא. רבים רבים בחברה הישראלית, מחוץ לאליטה המייסדת, מאמינים בערך הלאומיות היהודית. ככל הנראה, התפיסה הפרוגרסיבית שייכת למיעוט בחברה הישראלית. נראה שיש רוב מוצק בחברה הישראלית הכללית לערך ארץ ישראל, וכן לזהותה היהודית של מדינת ישראל.

העניין הוא שאנשים שאינם מרגישים את הנושא הזה בוער בעצמותיהם – לא יקומו וייאבקו; לעומתם העולם הפרוגרסיבי, אף על פי שהוא מיעוט, בכל זאת נאבק. הוא רואה בזהות היהודית הקולקטיבית פגיעה בכל מושגי זכויות האדם וחירותו, ולכן הוא יוצא למלחמת חורמה נגד הלאומיות והיהדות הציבורית. מישהו צריך לעמוד באותה עוצמה, כחומה בצורה, ולקרוא בקול רם שעתידי של העם היהודי תלוי במכנה המשותף לרוב היהודים היושבים בארץ הזאת – הזהות היהודית.

לצאת מעמדת הנחיתות – המאבק הוא על המשותף

כאמור, "באין חזון יפרע עם" – אם לא ימצא חזון משותף למאה השנים הבאות, מצב זה עצמו יפורר את החברה. מחלוקות הן אינהרנטיות לחברה, יש מחלוקות בכל דבר ועניין, אבל מה שמחבר חברה הוא מכנה משותף קולקטיבי שהרוב מסכימים עליו. כשהרעיון המשותף הכולל נפרם, המחלוקות מפרקות את החברה, וכבר היינו בעבר בסרט הזה – בימי בית שני, ובעוד תקופות היסטוריות לא נעילות. עלינו להבין שהמאבק על יהדותה של המדינה הוא מאבק על המשותף, מאבק על הלאומיות היהודית, לא עבור הציונות הדתית אלא עבור העם היהודי ועתידי בציון.

עלינו להבין שהמאבק על יהדותה של המדינה הוא מאבק על המשותף

לשם כך יש לצאת מעמדת הנחיתות, להשתחרר מהמחשבה שאם האליטה החילונית אינה טופחת לנו על השכם אין אנחנו ראויים לבוא בקהל, לזקוף קומה. מאשימים אותנו בגאווה, ביצירת אליטה ובעוד האשמות שווא, אבל זה אינו נכון. אנחנו נתפסים על דברים שאין בנו. המניע והמטרה הם טובת העם היהודי.

אם כן, ראשית עלינו להשתחרר מרגשי הנחיתות. שנית, יש להבין שזהו מאבק עם תפיסת עולם פרוגרסיבית שאינה מוכנה לשום פשרה, אלא רוצה רק להפריד את הדת מהמדינה. היא אומנם עושה זאת בשלבים, אבל היעד החז-משמעי הוא מחיקת הלאומיות היהודית. שלישית, יש לדעת שהקונצנזוס רחב, אנחנו לא לבד. אולי במאבק עצמו אנחנו לבד, כי לרבים בחברה הכללית קשה להיאבק בעוצמה מול מיעוט גועש ורועש, אבל מדובר בחלק גדול מהציבור החילוני והמסורתי שמזדהה עם הערכים הלאומיים והיהודיים.

נדמה שאם התקשורת מייצגת את החברה, הערכים החדשים של העולם הפרוגרסיבי מקובלים על רוב החברה. אבל התמונה הזו אינה נכונה. **ההוכחה עולה מהקלפיות פעם אחר פעם, בחירות אחרי בחירות: יש רוב מוצק ללאומיות היהודית ולזהות היהודית.** איננו לבד, זהו מאבק לאומי למען עתידו של העם היושב בציון.

הפגיעה בחירות הפרט

ניקה לדוגמא את סוגיית השבת הציבורית כמקרה בוחן לכל הנקודות האלו:

מצד זכויות הפרט – זכויותיו של האינדיווידואל נפגעות מהשבת הציבורית באופן מינורי ביותר. **השבת הציבורית אינה מונעת משום אדם חילוני לעשות ככל העולה על רוחו בשבת.**

מה שמצטמצם הוא רק אפשרויות הבחירה. אם אדם רוצה אלף אפשרויות לממש את בחירתו, כעת יש לו רק תשע מאות. הוא רוצה להוציא רישיון בשבת מפני שזהו יום חופשי, וכעת הוא יוכל לעשות זאת רק בימים ראשון, שני, שלישי, רביעי, חמישי ושישי. אכן, **בשביל ערך הזהות הקולקטיבית, יכול להיות שלא יתאפשר לממש את הבחירות במלואה.** אז הבחירות נפגעת מעט, אבל **האם משהו נפגע ביכולת לעשות ככל העולה על**

רוחי בשבת? לא. יש אנשים שרוצים לקנות כל השבוע וגם בשבת? זה מובן, אבל יש עוד ערכים שעומדים מנגד. למענם אפשר בהחלט לצמצם את אפשרויות הבחירה.

אם מוצדק לדחות את זהותו של העם היהודי, את אחדותו ואת עתידו, כדי שתהיה אפשרות לקנות בשבת עוד משהו שאפשר לקנות בשבת ימי השבוע – **זו הקצנה של המושג חירות הפרט.** זו חירות הפרט שאינה רואה דבר, אין שום דבר לנגד עיניה. כך קורה גם בסוגיה של שילוב נשים בצה"ל: העולם הפרוגרסיבי מוכן לפגוע ביחידות הלוחמות ובערך הניצחון למען הבחירות האבסולוטיות. העיקר שהבחירה תהיה בלתי מוגבלת מההתחלה ועד הסוף, לא משנה מה יהיו המחירים. זה לא הגון, זה לא צודק, זה לא מוסרי. זו לא פגיעה בזכויות הפרט.

אם כן, ערך הזהות הכללית אינו פוגע בחירות הפרט לעשות כרצונו; הוא רק פוגע באופן מינורי במרחב החופשי של אינסוף אפשרויות לכל אחד. לגיטימי לגמרי שבשביל ערכים גדולים יתקיימו רק תשעים אחוז מאפשרויות הבחירה – זה מוסרי וצודק גם לפרט, גם לכלל וגם לעתיד של העם היהודי.

אם מוצדק לדחות את זהותו של העם היהודי, את אחדותו ואת עתידו, כדי שתהיה אפשרות לקנות בשבת עוד משהו שאפשר לקנות בשבת ימי השבוע – זו הקצנה של המושג חירות הפרט. זו חירות הפרט שאינה רואה דבר, אין שום דבר לנגד עיניה.

כך לא נראה דו-שיח

אם כן, ערך הזהות הכללית אינו פוגע בחירות הפרט לעשות כרצונו; הוא רק פוגע באופן מינורי במרחב החופשי של אינסוף אפשרויות לכל אחד. לגיטימי לגמרי שבשביל ערכים גדולים יתקיימו רק תשעים אחוז מאפשרויות הבחירה – זה מוסרי וצודק גם לפרט, גם לכלל וגם לעתיד של העם היהודי.

המאבק הוא לא על אוטובוסים בשבת. האוטובוס הוא סימפטום למאבק פרוגרסיבי שרוצה להפריד את הדת מהמדינה. **אילו באמת היה על הפרק דיון מחדש בסטטוס-קוו, מתוך עמדה של הבנת הצורך במדינה יהודית לאומית בשני הצדדים, היו מתיישבים סביב שולחן עגול כל הנוגעים בדבר ומגיעים לפשרות חדשות.** בדיון כזה היינו יכולים לומר, למשל, שגם תחבורה ציבורית בחיפה היא מצב לא ראוי. גם לנו יש מה להגיד, גם מצידנו הפשרה הנוכחית אינה מושלמת. אפשר לדבר ולהסדיר דברים. אבל כרגע התפיסה שכנגד אומרת – בשום פנים ואופן, לא נפסיק את המאבק עד שנגיע להפרדת דת ממדינה. לכן השאלה איננה אם תהיה תחבורה ציבורית בשבת או לא, אלא המאבק הכללי שעומד מאחוריה.

השאלה איננה אם תהיה תחבורה ציבורית בשבת או לא, אלא המאבק הכללי שעומד מאחוריה.

גם אילו היינו מיעוט – היינו מחויבים לייעוד היהודי

כאמור, **הרצון למדינה לאומית יהודית הוא רצון של רוב אזרחי ישראל, גם אלה שאינם דתיים.** הוא שייך גם למסורתיים ואפילו לחילונים. זו אינה נחמה של החרדים או של הציבור הדתי לאומי. עם זאת, גם **אילו היינו מרגישים שהמצב משתנה, ופחות ופחות אנשים מזדהים עם הרעיון – עדיין היינו מחויבים להמשיך במאבק.**

אפילו אם נגלה מחר בסקר כזה או אחר שאולי הרוב רוצה להפריד את הדת מהמדינה, ורוצה למחוק את השבת הציבורית לגמרי, אנחנו צריכים להגיד מה ראוייה מדינת היהודים להיות. האם נצליח לשכנע או לא? זו שאלה אחרת, אבל ראוי להשמיע את מה שנכון וראוי לעם היהודי לדורות. אפילו אם זו דעת מיעוט, על אחת כמה וכמה כשנראה שזהו רצון הרוב.

עלינו לעורר את נושא הלאומיות היהודית, לדבר עליו ולהיאבק עליו – למען העם היהודי כולו, שעתידו, ברכתו והצלחתו תלויים במימוש ייעודו.

את הקול הזה אנו חייבים להשמיע, כי לשמו חזרנו לארץ הזאת אחרי אלפי שנים, לממש את הייעוד היהודי שלנו כעם. עלינו לעורר את נושא הלאומיות היהודית, לדבר עליו ולהיאבק עליו – למען העם היהודי כולו, שעתידו, ברכתו והצלחתו תלויים במימוש ייעודו.

א. לדרוש מבחרי הציבור שלנו להתעסק בנושא בראש סדר היום הציבורי

חזון שיבת ציון הוא בראש ובראשונה חזרת העם היהודי להגשמת ייעודו בארץ ישראל, "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש".

ב. הכרה מפוקחת של המציאות

אין כאן מאבקים קטנים על כפייה דתית, אלא מערכה כוללת וטוטלית הרוצה להפוך את מדינת ישראל למדינת כל אזרחיה. נדרש מאתנו ללמוד לעומק, ולהבין את היסודות של התנועה הפרוגרסיבית הפוסטמודרנית, על מנת לזהות את התהליכים שאנחנו נמצאים בהם.

ג. רעיונות מובילים מציאות

עולם הרעיונות והדעות, השפה ומטבעות הלשון, משפיעים על המדיניות ולבסוף מעצבים את המציאות.

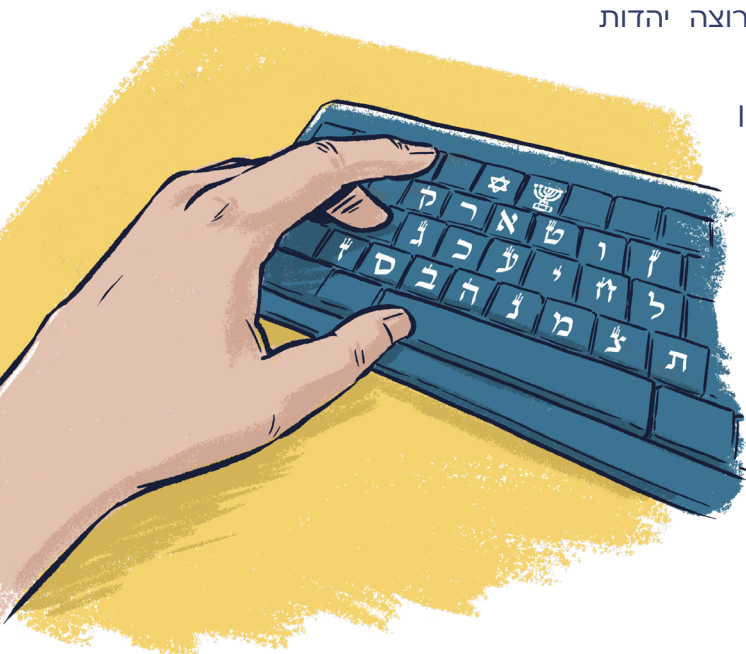
אם לא נשים לב, נמשיך – מתוך חוסר מודעות – ליטול חלק ולסייע בחדירת הזרם הפרוגרסיבי.

נדרשות מאתנו מודעות, עמידה זקופה והבעת עמדה ברורה על הצורך בשמירה על הערכים היהודיים שבהם אנו מאמינים.

ד. לא רק קרב בלימה

רוב הציבור במדינת ישראל רוצה יהדות ומדינה יהודית.

נשים על לבנו ובפינו את החזון למדינה יהודית המשמשת אור לגויים רק מתוך הייעוד התורני שלה.

מאמינים אנו שכל משבר מוליד צמיחה, ומכל המבוכה נברר יותר לעומק את מהותה של המדינה היהודית. בהשתדלותנו, בסייעתא דשמיא.

חותם - יהדות על סדר היום

ארגון חותם הוא ארגון אקטיביסטי הפועל לשימור וטיפוח צביונה היהודי של מדינת ישראל. הארגון פועל בזירת ההסברה ובתחומי המשפט והחקיקה במטרה להשפיע על סדר היום הציבורי ועל הזהות היהודית של המדינה.

תחומי הפעילות של חותם

נושאי הליבה שבהם אנו פועלים להבטחת צביונה היהודי של מדינת ישראל וחיזוק הזהות התורנית-לאומית של הציבור הדתי:

העצמת מערך הגיור הממלכתי

חיזוק ושדרוג מערך הכשרות הממלכתית

שמירת השבת במרחב הציבורי

ביסוס, פיתוח והנגשה של תפיסות דתיות לאומיות בסוגיות שעל סדר היום

הבטחה כי הגדרת המעמד האישי ונישואין וגירושין במדינה יהיו כדת משה וישראל

העצמת השירות הלאומי ועידוד בנות דתיות לבחור בו כמסגרת המשך

חיזוק מעמדה של הרבנות הראשית כסמכות הלכתית לאומית עליונה

אנו, בחותם, פועלים בשלל דרכים כדי להשפיע בזירה הציבורית הרחבה, להעמיד את היהדות על סדר היום הציבורי ולהעניק לציבור הדתי לאומי כלים שיסייעו בביצוע התפקיד הגדול שמוטל עליו, פיתוח ושימור הזהות היהודית - הנשמה של המדינה.

במסגרת זאת אנו מפתחים אסטרטגיות מתאימות, משתמשים בכלים מגוונים של הסברה, פועלים אל מול מקבלי החלטות ומשנים את המציאות בשטח.

הצטרפו לקבוצת הווטסאפ השקמה שלנו:

התקשרו אלינו 073-3904102

ותוכלו להתעדכן בפעילויות ובאירועים, לשלוח לנו רעיונות ולקחת חלק פעיל בעשייה

אתר: WWW.chotam.org.il // טל': 073-3904102